

Somálsko a pirátství

Somálsko vzniklo 1. července 1960, kdy získalo nezávislost na Velké Británii a Itálii (do té doby bylo rozděleno na dvě kolonie – britskou a italskou). Tato východoafrická země se rozkládá na Somálském poloostrově zvaném také „Africký roh“, hlavním městem je Mogadišo. Sousedními státy jsou Etiopie na západě, Džibutsko na severozápadě a na jihozápadě Keňa. Somálsko omývá Indický oceán a Adénský záliv. Rozlohou je asi osmkrát větší než Česká republika, oproti tomu co do počtu obyvatel je naše republika se Somálskem víceméně srovnatelná. V čem se naopak Somálsko od České republiky a jiných vyspělých zemí liší je například gramotnost, které v Somálsku dosahuje jen necelá čtvrtina obyvatelstva. Zdravotní péče je zde na nízké úrovni, čemuž odpovídá průměrná délka života, a to 48 let. Prezidentem je od února 2017 Mohamed Abdullahi Mohamed, který studoval a žil v USA.

Nestabilita, roztrhaný stát, neexistující stát - to jsou výrazy, které se nejen v médiích v souvislosti se Somálskem často skloňují, protože od roku 1991 neměli Somálci ani na chvíli vládu, která by byla hodna tohoto označení. Představitelé z Mogadiša nemohou bezpečně navštívit většinu země, natož aby jí vládli. V roce 1991 svrhla ozbrojená opozice režim diktátora Muhammada Siada Barreho, muže, který se postupně spojil jak se Sověty, tak s Američany a s jejich pomocí vybudoval nejsilnější armádu v Africe. Jenže konflikty s okolními státy, kruté potírání opozice a bída znamenaly jeho konec. Následná občanská válka, která ihned po svržení diktátora začala, znamenala katastrofu. Země se úplně rozpadla a bezvládní sem přilákalo radikály ze všech koutů světa, z nichž každý uplatňuje právo po svém. Svržení diktátora paradoxně nepřineslo Somálsku lepší budoucnost, ozbrojené konflikty trvají dodnes. Z těchto důvodů je Somálsko už třetí dekádu označováno za zhroucený stát a existuje prakticky jen na mapě.

K výše zmíněné občanské válce a bojům o moc patří i velmi nedávné události, při nichž zemřely stovky civilistů. Jednou z nich byl, podle úřadů, nejhorší útok v dějinách Somálska. 14. října 2017 explodovalo v hustě obydlené mogadišské čtvrti Hodan nákladní vozidlo. Později vybuchla druhá bomba ve čtvrti Medína. Vláda z útoků viní islamisty z hnutí Šabáb, kteří se však k masakru nepřihlásili. Následkem útoků zemřelo více než 300 lidí. K dalšímu útoku došlo 23. února 2018, k atentátu došlo opět v hlavním městě Mogadišu a zemřelo při něm 38 osob. Cílem bomb, které útočníci nastražili v autech, byl prezidentský palác a hotel. K útokům se přihlásilo islamistické hnutí Šabáb. Toto hnutí je napojeno na

globální teroristickou sítí Al-Káida a stojí za řadou útoků v Somálsku a v Keni. Podle CNN má pod kontrolou asi třetinu území Somálska a usiluje o svržení somálské vlády, která je orientovaná prozápadně. Jejich cílem je naopak zavést přísné islámské právo.

Teroristé z hnutí Šabáb také kontrolují některé cesty vedoucí přes Somálsko a vybírají tam nelegálně tzv. mýtné. Za průjezd inkasuje Šabáb denně kolem 5 tisíc dolarů. Takto získávají peníze i od zahraničních organizací, které přivážejí do Somálska humanitární pomoc. V současné době je Somálsko jednou z nejhudších zemí na světě. Podle Světové Banky dokonce 73% Somálců žilo v roce 2008 s méně než 2 dolary na den. Somálsko je tedy na zahraniční pomoci závislé.

Občanská válka a následný terorismus nejsou jedinými katastrofami, jimiž muselo Somálsko projít. Stejně jako jiné země zasáhla v roce 2004 vlna tsunami Somálsko. Skutečný rozsah této přírodní katastrofy nebylo vzhledem k nestabilní situaci v zemi možné zjistit. Somálsko se v posledních letech potýkalo také s hladomorem. V letech 2010 až 2012 zasáhla východní Afriku vlna sucha, jehož důsledkem zemřelo v až 260 000 Somálců.

V Somálsku kromě aktivistů z hnutí Šabáb řadí také pirátské gangy. Pirátství je hrozbou pro mezinárodní obchodní trasy vedoucí Adénským zálivem. První zprávy o útocích pirátů se objevily v roce 2005, ve velkém se ale útoky rozmohly o dva roky později, kdy piráti začali přepadat také obchodní lodě, obří tankery nebo lodě s humanitární pomocí pro jejich vlastní zemi. Somálské pirátství je prakticky také jedním z důsledků občanské války. Somálci se od získání samostatnosti v roce 1960 ve velkém živilí rybolovem. Kvůli občanské válce, ilegálnímu rybolovu zahraničních lodí v somálských vodách a také obrovskému znečištění vod se rybáři ocitli na pokraji hladomoru. Svou situaci vyřešili tak, že cizí lodě obsadili a za jejich propuštění požadovali výkupné, které jim následně vyneslo daleko více peněz než rybolov, a tak se po několika úspěšných únosech pirátství rychle rozšířilo a mladí muži začali vstupovat do pirátských gangů.

Piráti, kteří operují u břehů afrického Somálska, v roce 2011 a 2012 útočili na desítky lodí každý měsíc a požadovali milionové výkupné (v roce 2011 bylo zaznamenáno až 129 útoků). V letech 2005 až 2012 na výkupném za zajaté posádky a lodě získali 413 milionů amerických dolarů.

U somálských břehů působí od prosince 2008 v souladu s rezolucí Rady bezpečnosti OSN protipirátská operace Evropské unie, která nese název Atalanta. Jejím cílem bylo zamezit aktivitám pirátů v této oblasti. Země Evropské unie v listopadu 2017 prodloužily

mandát mise do konce roku 2018. Vzhledem k počtu útoků pirátů a únosů se nebudeme zabývat každým jednotlivým případem, pouze pro ilustraci uvedeme několik příkladů. 8. dubna 2009 obsadili čtyři somálští piráti americkou loď, která převážela 17 000 tun nákladu, z čehož třetinu tvořily humanitární dávky určené pro Somálsko, Keňu a Ugandu. O čtyři dny později zabili odstřelovači amerického námořnictva tři piráty, kteří drželi kapitána Phillipse na palubě záchraného člunu americké lodi. Poslední ze čtyř pirátů se vzdal a později byl odsouzen. Opět osmého, tentokrát listopadu roku 2009 došlo zatím k nejmedializovanějšímu únosu. Obětí somálských pirátů se stal britský pár, který si piráti vzali jako rukojmí a požadovali výměnou za jejich propuštění osvobození sedmi svých držených mužů. Po 100 dnech od únosu páru zveřejnili piráti video, na kterém je vidět unesená Britka a požadovali 3 miliony dolarů jako výkupné, a to do května roku 2010. Rodina pravděpodobně částku zaplatila a pár se k ní v pořádku vrátil.

Nakonec několik útoků z poslední doby. V březnu 2017 unesli somálští piráti ropný tanker. Šlo o první únos velkého komerčního plavidla od roku 2012. Na palubě byla osmičlenná srílanská posádka, kterou piráti drželi jako rukojmí. Únosci původně žádali výkupné, nakonec ale loď opustili po vyjednávání s místními orgány a po přestřelce s policií, bez obdržení výkupného.

Samotní obyvatelé Somálska vnímají pirátství pozitivně i negativně. Mnoho z nich se pochopitelně necítí bezpečně, neboť piráti jsou ozbrojení, dalším vadí nadměrná konzumace alkoholu a drog. Na druhé straně obyvatelé vítají ekonomické úspěchy pirátů, jelikož z jejich osobního profitu mají užitek celé vesnice.

Asi jen málokterý stát představuje pro potenciální turisty taková rizika jako právě Somálsko. Připomeňme si ještě jednou, že v minulosti zde proběhla občanská válka, zemi zasáhl hladomor a vlna tsunami. V současnosti je situace vyhrocená kvůli boji s piráty, boji vládních sil s islámskými milicemi, bombovým útokům a nesmíme opomenout ani vysokou pravděpodobnost únosu. Somálská vláda však potřebuje nastartovat skomírající ekonomiku, proto vsadila na cestovní ruch a snaží se do země přilákat turisty z Ameriky, Evropy i Asie na nekonečné pláže s bílým pískem a nedotčenou krajinou. Jedinými odvážlivci byli zahraniční diplomaté a humanitární pracovníci. České ministerstvo zahraničí, a pravděpodobně nebude na světě jediné, však jakékoli cesty do Somálska nedoporučuje.

Proti somálským obyvatelům je uplatňován protiimigrační dekret amerického prezidenta Donalda Trumpa, který byl vydán v září 2017 a vztahuje se, kromě Somálska, na dalších sedm států světa – Čad, Írán, Jemen, Libyi, Sýrii, Severní Koreu a Venezuelu. Lidé

z těchto zemí nesmějí do USA, pokud tam nemají rodinné či pracovní vazby nebo pokud tam nestudují.